

Dr. Kees van Overveld
www.keesvanoverveld.nl

1

2

Welkom, wat mag je verwachten?

1) Wat is SEL?

Sociaal-emotionele ontwikkeling

3

4

Sociaal

- Omgaan met anderen
(interpersoonlijk)

5

Emotioneel

- Omgaan met jezelf
(intrapersoonlijk)

6

Emotioneel-sociaal?

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- In contact met anderen
- Via indirecte activiteiten
(o.a. sport, muziek, dans)

7

Wat is SEL?

(Van Overveld, 2024)

- SEL is de ontwikkeling van emotionele, sociale en morele competenties via een doelgerichte klas- en schoolaanpak, bestaande uit evidence-based interventies voor specifieke doelgroepen binnen een gevarieerde context die transfer van het geleerde bevordert en bijdraagt aan een veilige, inclusieve samenleving.

8

9

Sociaal-emotioneel leren: een kompas in een ingewikkelde wereld

- Emotionele competenties
- Sociale competenties
- Morele competenties

10

11

De ik-koers: wie ben ik en waar ga ik heen?

- Emotionele competenties
  - > zelfbeseft
  - > zelfmanagement

12

13

De jij-koers: de ontmoeting; laveren door de wereld

- Sociale competenties
  - > Besef van de ander
  - > Relatievaardigheden

14

15

De wij-koers: mijn rugzak bepaalt – links, rechts, vooruit of terug

- Morele competenties
  - > keuzes maken

16

**SEL is geen methode maar een
theoretische onderlegger**

17

Methode of eigen leerlijn

18

2) Het belang van SEL

19

The State of Evidence for Social and Emotional Learning: A Contemporary Meta-Analysis of Universal School-Based SEL Interventions
Cipriano et al., 2023

- PO-VO; 2008-2020
- 424 studies, 53 landen, 575.361 leerlingen

Positieve, significante effecten op

- SEL-skills, attitude, gedrag
- Schoolklimaat en veiligheid
- Vriendschappen
- Schoolfunctioneren en leerresultaten

20

Evidence for social and emotional learning in schools
Greenberg (2023)

Analyse 12 meta-analyses PO/VO, 800 studies

- Verbetering sociale en emotionele vaardigheden
- Meer prosociaal gedrag
- Afname gedragsproblemen
- Minder emotionele problemen
- Positief effect op leerresultaten
- Agressie neemt af
- Middelengebruik neemt af

21

3) Overschatting sociale competenties

22

4) The big five

23

4.1) Emoties herkennen

24

Signalen van binnenuit

25

Onbehagen, onbestemd gevoel, onrust

> ineffectieve oplossing

26

27

Essentiële vragen in proces van bewustwording

Hoe voel je je?
Waar voel je het?
Wijs eens aan.
Teken het.

28

- Emotie: chemische reactie op een trigger; lichaam reageert; onbewust

± 6 seconden

- Gevoel: bewustwording; cognitief (taal/denken)

29

De basis: lichaamsbesef

30

4.2) Emoties begrijpen

31

Wie of wat?
(de vraag naar de trigger)

32

4.3) Emoties verwoorden

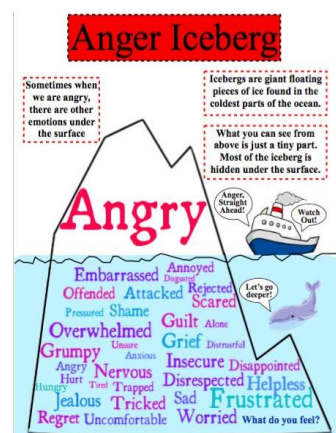
Woorden geven aan je emotie: gevoel

33

34

35

36

Hoog

woedend ziedend verbolgen boosaardig razend

boos kwaad ontzet geagiteerd gefrustreerd van streek
een hekel hebben aan

verstoord geërgerd gespannen gevoelig geïrriteerd
geprikkeld opstandig

Laag

37

SEL werkbladen
(blij, boos, bang, afschuw, verdriet, verrast)

38

<https://www.lowan.nl/po/lesmateriaal/sel-werkbladen>

Nederlands-Arabisch-Chinees-Engels-Farsi-Pools-Portugees-Spaans-Tigrinya-Turks

Oekraïens-Russisch-Nederlands

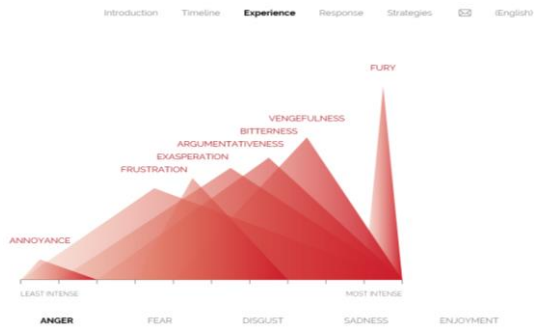
39

Breathe rap!

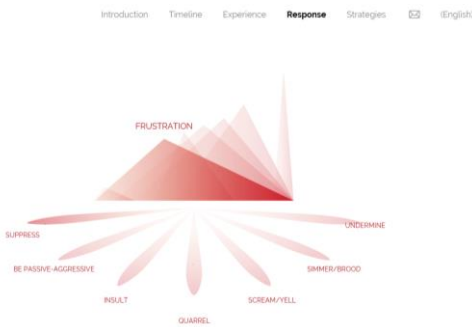
40

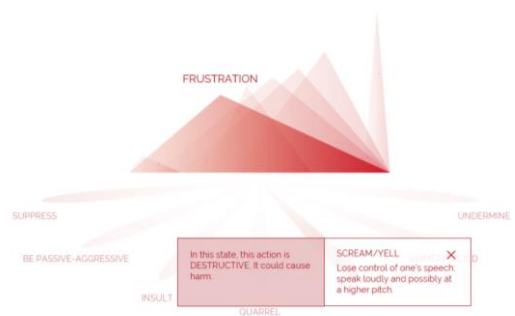
41

42

43

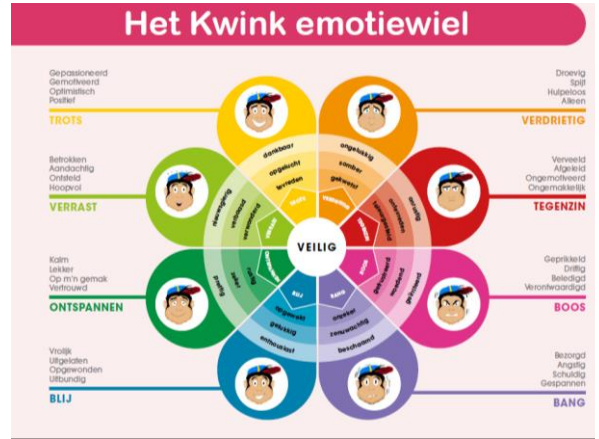
44

www.Deverbindingsfirma.nl

Ik voel me ...

45

46

Emotiekaartjes van Karin Bezemer

47

48

4.4) Emoties uiten

49

50

51

52

4.5) Emoties reguleren

53

54

Nogmaals: Wat is jouw trigger?

55

Hoe word je kalm?

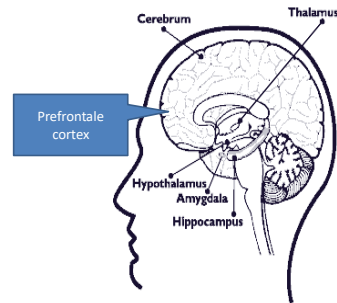

56

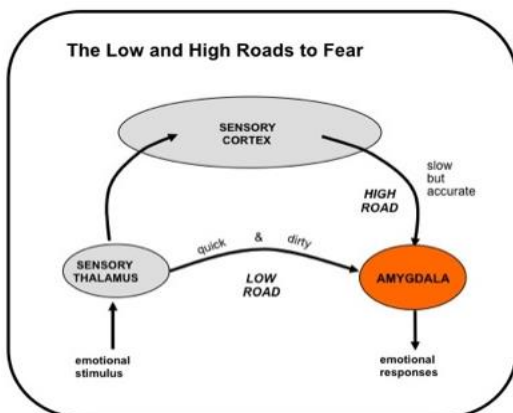
Emotional hijack

57

58

59

Leren kalmeren: wát werkt ?!

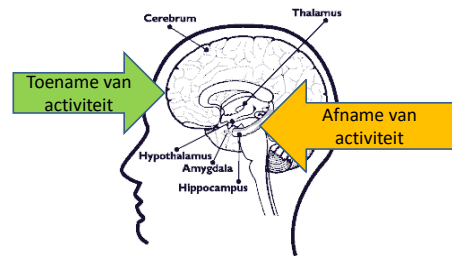

60

'Labeling an emotion
is a form of
regulation'

(Marc Brackett, 2019)

Effect van labeling

61

62

If you can name it, you can tame it'

(Marc Brackett, 2019)

**Verbale zelfspraak:
woorden of zinnen zachtjes of in het
hoofd herhalen**

Tip: maak een
bankpasje

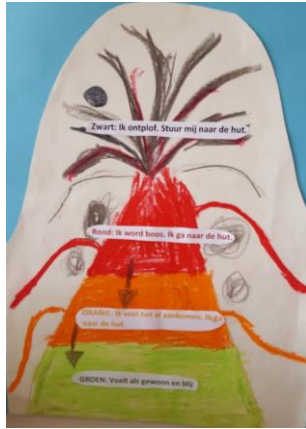
- stop!
- laat maar gaan
- ik reageer niet
- 1, 2, 3, 4 ....

63

64

Visualiseren

65

Ontspannen

66

Start by placing your finger on an "inhale", follow along the starfish with your finger, hold your breath at each point on the starfish, then exhale. Go around the star 2-3 times.

67

68

69

Traject *traumasensitief onderwijs* op de Emmaschool in Apeldoorn

70

Eerste hulp bij heftige emoties

71

72

73

74

75

76

77

5) De volwassene en SEL

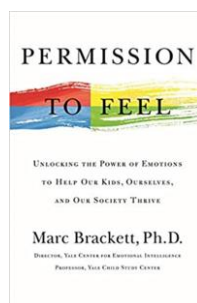
78

Bron: Trimbos Instituut

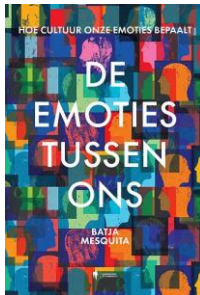
79

SEL: Niet alleen voor kinderen

80

6) Emoties en cultuur

81

Westers blik op emoties	Niet-westerse blik op emoties
<ul style="list-style-type: none"> • Worden gezien als een mentaal proces • Spelen zich af <i>binnen</i> een persoon • Zijn onveranderlijk 	<ul style="list-style-type: none"> • Spelen zich af buiten het individu • Spelen zich af <i>tussen</i> mensen • Kennen diverse vormen, afhankelijk van de context

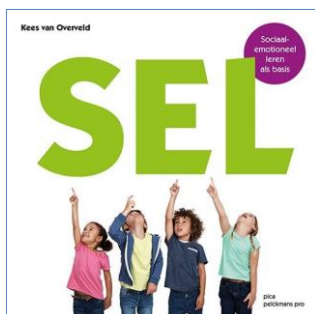
82

7) Meer weten?

- Boosheid in VS (aanmoediging, assertief opstellen)
- ... en Japan (storend, ongepast, streven naar harmonie)
- Benieuwd naar de impact van de ideeën van Mesquita

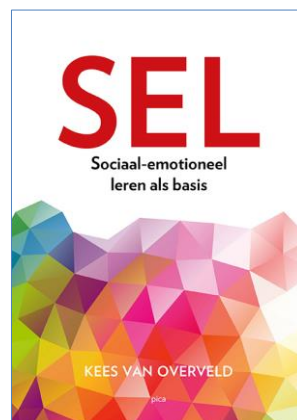
83

84

85

• Nov. 2024

86

[Keesvanoverveld.nl](https://www.keesvanoverveld.nl)

Tot slot

Kees van Overveld

Home Artikelen Boeken Webinars België Contact Training

Kees van Overveld
Maatwerk trainingen in gedrag en sociaal-emotioneel leren

In veilige klassen wordt beter geleerd. Het voorkomen en aanpakken van gedragsproblematiek is een belangrijke competentie voor leraren. Gedragsdeskundige Kees van Overveld helpt leraren en scholen om het klassenklimaat te verbeteren via maatwerk trainingen voor krachtig en veilig onderwijs.

[Offerte aanvragen](#) Voorbeelden

87

88